

Čtením a psaním k samostatnému myšlení

Božena Blažková

Vzdělávací program Čtením a psaním ke kritickému myšlení (RWCT – Reading and Writing for Critical Thinking) přináší učitelům na všech stupních škol kurzy dalšího vzdělávání, materiály a lekce, webovou stránku, informační síť a konzultační podporu.

Cílem projektu je mj. i posilování schopnosti kriticky myslet a uvažovat, což úzce souvisí s převzetím zodpovědnosti za vlastní učení, vytvářením nezávislých názorů a schopností je obhájit, a zároveň brát i ohled na názory druhých. O kritickém myšlení již toho bylo napsáno hodně. Porozumění čtenému textu, pokud je chápáno jako pouhá reprodukce textu, je jen prvotním předpokladem pro kritické myšlení. „Myslet kriticky“ neznamená kritizovat, ale naopak uchopit myšlenku a důkladně ji prozkoumat, porovnat ji s tím, co o tématu víme, zohlednit i další názory, a teprve na tomto základě zaujmout určité stanovisko. Tento aktivní a interaktivní poznávací proces probíhá současně na mnoha úrovních, může být přísně cílevědomý nebo tvořivě improvizáčnický.

Problém skutečného čtení s porozuměním není tedy v plynulosti či rychlosti čtení zadaného textu a ve schopnosti zopakovat, oč v textu jde. Skutečné porozumění nastává tehdy, když se čtenář dokáže nad textem zamyslet tak, že např. propojuje to, co si přečetl, s nějakou svou vlastní zkušeností. Začíná si pokládat otázky, na které nelze najít odpovědi přímo v textu, a přitom dokáže rozlišit, co je v textu doopravdy řečeno, od toho, co se domnívá, že je tam řečeno. Dokáže i v textu samém zpětně vyhledat místa, která jeho domněnku potvrzují nebo vyvracejí.

Když se dále podíváme, jaké kvality učení a osobnosti program pěstuje, teprve si uvědomíme, proč je důležité rozšířit veřejné povědomí o tomto programu. Jedná se zejména o: akvizici a individuální přístup, celoživotní vzdělávání, schopnost vyjadřování, utváření názoru a argumentace pro něj, rozvoj čtenářství, kritickou práci s informacemi, trvalost osvojení informací, respekt k odlišnosti, spolupráci a maximální rozvoj každého jedince.

Pro program je charakteristické promyšlené a strukturované využití čtení, psaní a diskuse k rozvíjení samostatného myšlení, k podnícení potřeby a schopnosti celoživotního vzdělávání, tvořivého přístupu k novým informacím a situacím, schopnost spolupracovat a respektovat názory druhých.

Základním rámcem v tomto programu je tzv. třífázový cyklus učení:

1. Evokace – každé učení /nejen vyučovací hodina/ začíná tím, že si uvědomíme a slovy vyjádříme, co o předloženém tématu víme, případně co si myslíme, že víme; zároveň si formulujeme i nejasnosti a otázky, na které chceme najít odpověď.

2. Uvědomění si významu – konfrontace původního konceptu daného tématu se zdrojem nových informací, názorů, nově formulovaných souvislostí.

3. Reflexe – uvědomění, si co nového jsme se dozvěděli, které z původních představ se potvrdily, a které naopak vyvrátily, včetně uvědomění si názorů druhých lidí na téma a jejich postojů k němu.

Program sám poskytuje zážitkovou formou konkrétní praktické metody, techniky a strategie, které podporují a stimulují tzv. čtenářskou gramotnost. Příklady metod využívaných v programu RWCT:

čtenářská dílna, řízené čtení s předvídáním, párové čtení, diskusní pavučina, klíčová slova, dílna psaní, dvojitý zápisník, brainstorming, myšlenkové mapy apod.

Řada metod využívaných v programu je využitelná i v knihovnách. Pokud máte zájem o další informace, můžete se obrátit na autorku článku, která je zároveň i lektorkou programu. V současné době je připravována aplikace programu pro potřeby knihoven a ukázky z programu jsou už zpracovány v návrhu vzdělávání pro rok 2003.

Další informace můžete získat na www.kritickemysleni.cz nebo v časopise Kritické listy, který je v SVK k dispozici.

© 2000-2004 Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové · pujcovna@svkhk.cz · knihovna@svkhk.cz
· <http://www.svkhk.cz>